

วรรณกรรมพื้นบ้านชาติพันธุ์บ้านเวินบีกและบ้านท่าล้ง อำเภอโขงเจียมจังหวัด
อุบลราชธานี กับการสื่อสารทางวัฒนธรรม

Folk Literature Belonging to Bratribes of Ban Wernbueg and Ban
Talong in Khongchiamof Ubonrachathani Province and Cultural
Communication

สุนทร วรหาร^{1*}

Suntorn Worahan^{1*}

¹สาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
อ.เมือง จ.อุบลราชธานี 34000

¹Thai language Program, Faculty of Humanities and Social Science, Ubon Ratchathani Rajabhat
University, Amphoe Mueang, Ubon Rachathani Province 34000

*Corresponding author; E-mail: stworahan@gmail.com

บทคัดย่อ

โครงการวิจัยเรื่อง การศึกษาวิจัยเรื่อง วรรณกรรมพื้นบ้านชาติพันธุ์บ้านเวินบีกและบ้านท่าล้ง อำเภอโขงเจียม จังหวัดอุบลราชธานี กับการสื่อสารทางวัฒนธรรม มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อรวบรวมและจัดจำแนกวรรณกรรมพื้นบ้านได้แก่ เรื่องเล่า ตำนาน นิทานของชาติพันธุ์บ้านเวินบีกและบ้านท่าล้ง อำเภอโขงเจียม จังหวัดอุบลราชธานี 2) เพื่อศึกษาวิเคราะห์การสื่อสารทางวัฒนธรรมผ่านวรรณกรรมพื้นบ้าน ได้แก่วรรณกรรมพื้นบ้านได้แก่ เรื่องเล่า ตำนาน นิทานของชาติพันธุ์บ้านเวินบีกและบ้านท่าล้ง อำเภอโขงเจียม จังหวัดอุบลราชธานี ผลการวิจัยพบว่านิทานทั้งหมดจำนวน 19 เรื่อง และสามารถจัดจำแนกประเภทของนิทานได้ 6 ประเภท ได้แก่ นิทานมหัศจรรย์ มีทั้งหมด 7 เรื่อง ได้แก่ นางสิบสอง นางหมหอม ท้าวกำพร้าวเอเมียบอบ ท้าวกำพร้าวายเป็นกวาง นางไหม ท้าวกำพร้าวโขงก ท้าวกระปูดกระเป่า นิทานอธิบายเหตุ มีทั้งหมด 2 เรื่อง ได้แก่ นางสาวเอาผิวเสือ (กำเนิดเสือ) อักษรบริวาร นิทานคติสอนใจ มีทั้งหมด 1 เรื่อง ได้แก่ ท้าวกำพร้าวกับปลา (กอนมูกอะอะกา) นิทานสัตว์ มีทั้งหมด 2 เรื่อง ได้แก่ กิ่งทรายเจ้าปัญญา ท้าวคนกระบาเผือก นิทานเรื่องผี มีทั้งหมด 4 เรื่อง ได้แก่ ท้าวกำพร้าวเปื้อปลา ท้าวกำพร้าวฝีบอบ ท้าวกำพร้าวกระดิด ลูกกำพร้าว นิทานมุกตลก มีทั้งหมด 3 เรื่อง ได้แก่ เชียงอะเปรียง สลุง กระบอง และพบการสื่อสารทางวัฒนธรรม 3 ด้าน ได้แก่ ด้านคุณธรรม ด้านความเชื่อ และด้านสังคม การสื่อสารทางวัฒนธรรมด้านคุณธรรมพบการสื่อสารเกี่ยวกับ ความกตัญญู ความโลภมากนำมาซึ่งความหายนะ ธรรมะย่อมชนะอธรรม ความเพียรย่อมนำมาซึ่งความสำเร็จ ความเมตตาสงสาร ความซื่อสัตย์ การสื่อสารทางวัฒนธรรมด้านความเชื่อ พบความเชื่อเรื่องผี ความเชื่อเรื่องอิทธิปาฏิหาริย์ ความเชื่อเกี่ยวกับเวทย์มนต์ไสยศาสตร์ ความเชื่อเรื่องกรรม และการสื่อสารทางวัฒนธรรมด้านสังคม พบการสื่อสารด้าน การปกครอง การเลี้ยงดูหลาน การครองเรือน รักความสงบ ความรัก ความสัมพันธ์ในสายเลือด

คำสำคัญ: เรื่องเล่า, วรรณกรรมพื้นบ้าน, การสื่อสาร, วัฒนธรรม, ชาติพันธุ์

ABSTRACT

The research aimed 1) to gather and categorize folk literature of the Bru ethnic tribe of Ban Weonbueg and Ban Talong in Kongchiamdistrict of UbonRatchathani province, and 2) to study and analyze a cultural communication through folk literature of the Bru ethnic tribe. The research found that there were a total of 19 tales. They can be categorized into six types as follows. There were seven miracle tales: Nang Sipsong (12 women), Nang Phomhom, (a scented-haired woman), Tao Kumpra (an orphan) and a wife who is an intestine-eating ghost, Nang Mai, Tao Kumprakhainok, and Tao Kapuedkapao. There were two tales explaining the causes or origin: an origin of a tiger and an origin of Bru language. There was one moral tale, that is, Tao Kumprakapla (an orphan and fish). There were two animal tales: Kingsaipanya (a smart deer) and Nokkabaphuak (a white Kaba bird). There were four ghost tales: Tao Kumprabuepla, Tao Kumpaphipop, Taokumpreradeed, and Lukkumpra. There were three joke tales: Siang-apriang, Salung, and Kranong. A cultural communication was found in three aspects: virtues, beliefs, and society. A communication related to virtues was found in the issues of gratefulness, greed as the cause of a disaster, good prevailing bad, aneffort as a key to success, loving-kindness and honesty. As regards beliefs, they were found in the issues of ghosts, supernatural beings and miracles, incantation and spells, the law of actions. Considering social communication, it was found in ruling, a child rearing, peace and love, and kinship relations.

Keywords: narrative, folk literature, communication, cultural, Bru ethnic

บทนำ

ดินแดนบริเวณสองฟากฝั่งแม่น้ำโขงเป็นแนวที่มีกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ อาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก เป็นเขตพื้นที่ที่มีความสมบูรณ์ทางวัฒนธรรมเนื่องจากมีความหลากหลายทางกลุ่มชาติพันธุ์แสดงให้เห็นว่าดินแดนแถบนี้มีอารยธรรมสั่งสมมาอย่างยาวนาน ดังที่ชาญวิทย์ (2553) ได้กล่าวถึงพหุลักษณะและความหลากหลายของแม่น้ำโขงว่า “ด้วยความยาว 40,909 กิโลเมตร รวมทั้งอาณาบริเวณสองฟากฝั่ง เต็มไปด้วยพหุลักษณะทางชาติพันธุ์ ภาษา และวัฒนธรรม ถ้าตีวงแคบๆ เพียงแค่สองฝั่งแม่น้ำก็มีผู้คนเกือบ 100 ล้านเข้าไปแล้ว แต่ถ้าตีความอย่างกว้าง ก็กว่า 200 ล้านคน ผู้คนเหล่านี้เป็น “คนตัวเล็กตัวน้อย” ส่วนใหญ่กินอยู่อย่างยากจน มีลักษณะสังคมดั้งเดิมตามประเพณี” ด้วยลักษณะดังกล่าวจึงทำให้ผู้คนในดินแดนลุ่มแม่น้ำโขงเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีความน่าสนใจยิ่งในการศึกษาในภูมิภาคลุ่มน้ำโขง โดยเฉพาะในส่วนที่เป็นดินแดนเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ นับเป็นพื้นที่ที่นำศึกษาในทางชาติพันธุ์ วิทยา สังคมวิทยาและภาษาศาสตร์ เป็นพื้นที่ที่มีมนุษย์ต่างชาติพันธุ์และต่างภาษามายู่รวมกันเป็นจำนวนมากที่สุด และปะปนกันอย่างซับซ้อนที่สุด สำหรับ สุริยา (2543) ได้กล่าวถึง การจำแนกกลุ่มชาติพันธุ์ว่ามีหลายวิธี วิธีการหนึ่ง ที่นักภาษาศาสตร์ถือปฏิบัติก็คือ อาศัยเกณฑ์ทางภาษา (Language) มาเป็นเกณฑ์ในการแบ่งโดยการแบ่งตามตระกูลภาษา (Language family) เมื่อพิจารณาตามเกณฑ์ของนักภาษาศาสตร์ชาวบรู เป็นกลุ่มชาติพันธุ์หนึ่งที่อยู่ ในบริเวณลุ่มน้ำโขงซึ่งพูดภาษตระกูลออสโตรเอเชียติก มอญ-เขมร (Austro-Asiatic Mon-Khmer) สาขากะตู่เป็น ภาษาของกลุ่มชนดั้งเดิมในดินแดนเอเชียอาคเนย์ (Diffloth, 1980) ที่มีการตั้งถิ่นฐานกระจายตัวอยู่ในภูมิภาคอินโดจีน ทั้งในเวียดนาม พม่า กัมพูชา ลาว และไทย ชาวบรูอาศัยใกล้ภูเขา บางท้องถิ่นเรียกว่า “ชาวบรู” หรือข่า แต่

ชาวบรูจะเรียกตัวเองว่า “บรู” ซึ่งแปลว่า คน ทั้งนี้เนื่องจากว่าการที่ถูกเรียกว่า “ชา” ซึ่งหมายถึง ข้าทาส ได้แสดงถึงสถานภาพที่ต่ำต้อย เป็นการดูถูกเหยียดหยาม ชาวบรูจึงเรียกตนเองว่า “บรู” แปลว่าคน หรือคนภูเขา

ชาวบรูผู้เป็นกลุ่มวัฒนธรรมของคนตัวเล็กตัวน้อยได้อพยพเข้ามาสู่ประเทศไทยและกระจายตัวอยู่ในจังหวัดมุกดาหาร หนองคาย และอุบลราชธานี หลังจากที่ฝรั่งเศสเข้ามาปกครองลาว ชาวฝรั่งเศสได้มีการกดขี่ใช้แรงงานจนชาวข่าบรู ทนไม่ไหวจึงอพยพมาอยู่ในดินแดนดังกล่าว ดังที่ สมชาย (2545) กล่าวว่า กลุ่มชาติพันธุ์บรูที่อพยพเข้ามาอยู่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย ส่วนใหญ่จะเข้ามาในช่วงที่ประเทศลาวตกเป็นอาณานิคมของฝรั่งเศส เนื่องจากทนการกดขี่ข่มเหงบังคับใช้แรงงาน นโยบายฝรั่งเศสในลาว นโยบายด้านเศรษฐกิจฝรั่งเศสได้ก่อตั้งบริษัทต่าง ๆ เพื่อแสวงหาทรัพยากรธรรมชาติของลาว มีการพัฒนาขนส่งทางน้ำเพื่อขนส่งสินค้า นอกจากนี้ยังมี การพัฒนาเส้นทางคมนาคมเลขที่ 13 ที่ผ่าจากโขงตอนไปยังหลวงพระบาง เส้นทางหมายเลข 8 และหมายเลข 9 ออกสู่เส้นทะเลเวียตนาม ชายฉกรรจ์ลาวเกือบทุกคนได้ถูกเกณฑ์ไปสร้างทางอย่างน้อย 60 วันต่อปี โดยไม่มันวันไปและกลับ โดยไม่มีค่าจ้างและแต่ละคนต้องเอาข้าวไปกินเอง มีบางคนครึ่งปีจึงได้กลับบ้าน นอกจากนี้ยังได้ไปทำงานรับใช้ครอบครัวตักดินา 40 วัน 14 วันรับใช้เจ้านายในท้องถิ่น นอกจากนี้แล้วแต่ผู้ใหญ่บ้านหรือตาแสงจะเรียกไปใช้งาน นอกจากนี้ฝรั่งเศสยังได้กำหนดอัตราเสียส่วย โดยชาวลาวต้องเสียส่วยค่าหัว ในปี ค.ศ. 1902 ชาวลาวอายุ 14-60 ปี จะต้องเสียค่าหัวคนละ 2 กีบต่อปี ทำให้ชาวลาวประสบกับความยากลำบากแสนสาหัส

นอกจากนี้ จิตรกร (2536) ยังได้กล่าวถึงการอพยพของชาวบรูไว้ว่า “เดิมบรรพบุรุษของชาวบรูอาศัยอยู่บนภูเขาสูง แล้วอพยพโยกย้ายลงมาเรื่อย ๆ เป็นเวลานานในช่วงพ.ศ. 2436-2457 ซึ่งตรงกับช่วงที่ประเทศลาวได้เสียอิสรภาพให้แก่ฝรั่งเศส ในช่วงนี้บรูต้องเผชิญกับความกดดันของสงครามและการบังคับใช้แรงงาน การขูดรีดจากทหารฝรั่งเศส จึงตัดสินใจอพยพอีกครั้งในปี พ.ศ. 2457

นอกจากนั้น จิตรกร กล่าวว่า ในห้วงเวลาที่ประเทศทางตะวันตกเข้ามาล่าอาณานิคม ประเทศลาวก็เป็นประเทศหนึ่งที่เป็นเป้าหมายของการล่าเมืองขึ้นของพวกฝรั่ง ชาติตะวันตกที่เข้ามามีบทบาทในการสงครามกับลาวคือ ประเทศฝรั่งเศส โดยเริ่มมีการเข้ายึดอำนาจในการปกครองประเทศ ได้มีการเกณฑ์เอาไพร่ฟ้าประชาชนของลาวไปใช้แรงงาน ชาวบรูก็เป็นหนึ่งในนั้น การถูกกดขี่ทำให้สิทธิเสรีภาพของกลุ่มชนนั้นเริ่มเลือนหายไปและยากที่จะดำเนินชีวิตได้ตามปกติเช่นเดิม การถูกเกณฑ์ไปใช้แรงงาน เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า “ไปการ” แต่ชาวบรูขณะไปการดังกล่าวยังคงปฏิบัติตามครรลองประเพณีวัฒนธรรมของตนเช่นเดิม เช่น มีการเลี้ยงผีการนับถือผี ตลอดจนทำตามประเพณีอื่น ๆ อย่างเคร่งครัดดั้งเดิม ทำให้ขัดต่อฝรั่งเศส ทางฝรั่งเศสจึงได้มีการกดขี่และการลงโทษทัณฑ์ที่รุนแรงมากขึ้น หากใครไม่ปฏิบัติตามก็จะถูกลงโทษด้วยการจับเอาคนที่หนีไปฝังดิน งดการให้ข้าวให้น้ำจนบางส่วนเสียชีวิตหรือจุดไฟล้อมให้ไอหรือควันไฟเผาไหม้นับว่าเป็นชีวิตที่ลำบากยากเข็ญมากของประชาชนและชาวบรูทั้งหลาย ทำให้คนหลายกลุ่มได้ตัดสินใจอพยพย้ายถิ่นฐานให้พ้นจากสภาพสังคมดังกล่าว ชาวบรูได้มีการกระจายตัวไปในพื้นที่ต่าง ๆ ได้มีการอพยพเข้าสู่ประเทศไทยในช่วงประมาณ ปี พ.ศ. 2457 การเข้ามาของชาวบรูนั้นขึ้นอยู่กับถิ่นฐานขณะนั้นว่าอยู่ใกล้ที่ใด ชาวบรูจะแบ่งออกเป็น 2 สาย ได้แก่ สายแรก ชาวบรูที่อาศัยอยู่ในแขวงสะหวันนะเขตได้อพยพมาขึ้นฝั่งแม่น้ำโขงที่จังหวัดนครพนม จากนั้นอพยพเคลื่อนย้ายเข้าสู่หมู่บ้านดงหลวง และกระจายเข้าสู่อำเภอดงหลวง จังหวัดมุกดาหารในที่สุด เมื่อมีประชากรมากขึ้น ประชาชนส่วนหนึ่งจึงอพยพโยกย้ายเพื่อหาที่อยู่ใหม่ ต่อมาได้อพยพเข้าสู่อำเภอโซ่พิสัย จังหวัดหนองคายจนเลยลงมาอยู่ที่บ้านโพธิ์ในปัจจุบัน และสายที่สองชาวบรูที่อาศัยอยู่ในเมืองจำปาสักได้มีการลักลอบออกมาตามแนวแม่น้ำโขงจนเข้าสู่หมู่บ้านเวินบิกในปัจจุบัน

ในจังหวัดอุบลราชธานีมีชนเผ่าบรูทั้งหมดเพียง 2 หมู่บ้านเท่านั้น ซึ่งชนเผ่าบรูเหล่านี้จะไปมาหาสู่กันในยามที่รัฐแบ่งเขตรัฐชาติอย่างชัดเจนและเข้มงวดในเรื่องข้ามพรมแดน หากช่วงเวลาใดที่รัฐไม่เข้มงวดมากนักก็จะมี

การไปมาหาสู่กันในหมู่ชาติพันธุ์บรูไน สเปน ลาว ด้วย เมื่อมีบุญหรือเทศกาลสำคัญก็จะบอกเล่ากันให้ไปร่วมงาน ฉะนั้นชนเผ่า บรูไนทั้งสองหมู่บ้านยังคงรักษาจารีตประเพณี วัฒนธรรม และการนับถือภูตผี ตลอดจนภาษาพูดของตนเองไว้ได้อย่างดี ชาวบรูไนนั้นจะมีเฉพาะภาษาพูดที่เป็นภาษาตระกูลออสโตรเอเชียติก มอญ-ขแมร์ (Austro-Asiatic Mon-Khmer) ไม่มีภาษาเขียนเป็นของตนเอง

เมื่อชาวบรูไนอพยพมาตั้งถิ่นฐานที่อาณาจักรเวียงประเทศไทยก็ได้นำเอาขนบธรรมเนียมประเพณี พิธีกรรม ที่ได้รับการสืบทอดจากบรรพบุรุษติดตามมาด้วย และด้วยเหตุที่ชาวบรูไนยอมอยู่ตามภูเขาป่าดงที่บไม่คอยคบหากับชาว ไตที่นิยมอยู่พื้นที่ราบทำเกษตรกรรมมากนัก จึงทำให้ชาวบรู ส่วนใหญ่ยังคงธำรงรักษาอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของตนไว้เป็นอย่างดี แต่อย่างไรก็ตามเมื่อมาขึ้นต่อรัฐชาติไทยต้องปฏิบัติตามกฎหมายไทย เช่นต้องเรียนหนังสือ หรือทำกิจกรรมบ้านเมืองในลักษณะต่าง ๆ ซึ่งต้องทำตามทางการของไทย ดังนั้นจึงมีความจำเป็นต้องปรับตัวเพื่อให้สามารถอยู่กับรัฐชาติไทยให้ได้ ฉะนั้นชาวบรูบางส่วนจึงได้มีการปรับเปลี่ยนอัตลักษณ์ของตนไปตามยุคสมัย มีการผสมกลมกลืนวัฒนธรรมจากภายนอกเข้าไปด้วย ซึ่งเป็นลักษณะการพลวัตเพื่อปรับเปลี่ยนตัวเองให้อยู่ได้ภายใต้กระแสสังคม ความเป็นวัฒนธรรมดั้งเดิมนั้นนับวันก็จะลางเลือนไปโดยเฉพาะคนรุ่นใหม่ที่เกิดในผืนแผ่นดินไทยจะไม่รู้จักรากเหง้าวัฒนธรรมของตน

ในการศึกษากลุ่มชาติพันธุ์บรูไนบริบทของคนพลัดถิ่น (diaspora) ที่ตั้งถิ่นฐานอยู่ในพื้นที่ชายแดนและอยู่ห่างไกล ศูนย์กลางอำนาจ การเข้ามาอยู่ในพื้นที่ใหม่ สังคมใหม่ย่อมส่งผลให้ชาวบรูพยายามประกอบสร้างอัตลักษณ์ของตนขึ้นมาจากรากเหง้าหลาย ๆ ชุดทั้งที่เป็นเรื่องเล่า ความทรงจำทางประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรมในลักษณะที่เป็นการแปลวัฒนธรรมตามแนวคิดของ สจิวต์ ฮอลล์ (Stuart Hall, 2002) ได้แสดงมุมมองเรื่องอัตลักษณ์ของคนพลัดถิ่นว่า “อัตลักษณ์เป็นเพียงชิ้นส่วนหลาย ๆ ชิ้นที่ถูกประกอบรวมกันขึ้นมาในบริบทต่าง ๆ นั้นหมายความว่าในบริบทสถานการณ์อย่างหนึ่งอาจมีการเชื่อมต่อชิ้นส่วนและแสดงออกในลักษณะหนึ่งแต่เมื่อบริบทเปลี่ยนแปลงไปอาจมีรูปแบบการเชื่อมต่อและแสดงออกในรูปแบบหนึ่ง ในบริบทของคนพลัดถิ่นอย่างกลุ่มชาติพันธุ์บรูไนสิ่งที่ติดตัวมาประการหนึ่งคือประเพณีพิธีกรรมวัฒนธรรมต่าง ๆ ที่สำคัญและจำเป็นต้องที่ต้องมีไว้รับใช้ในการดำรงอยู่ของสังคมชุมชน แต่ในสภาพปัจจุบันนี้นับวันจะสูญหายไปจนเหลือไว้แต่เพียงความทรงจำที่เป็นเพียงตำนานเรื่องเล่าอันเนื่องมาจากเกิดการพลวัตดังกล่าว ดังนั้นจึงเป็นหน้าที่สำคัญของเรื่องเล่าอันได้แก่ นิทาน ตำนาน หรือบทเพลง ที่จะทำหน้าที่บันทึกเรื่องราว ประเพณีวัฒนธรรมเก่าแก่เหล่านี้เอาไว้ แล้วทำหน้าที่สื่อสารมายังคนรุ่นหลัง ทำหน้าที่ฉายภาพในอดีตว่าเคยมีวัฒนธรรมที่ดำรงอยู่อย่างไรและวัฒนธรรมเหล่านั้นจะสื่อให้เห็นถึงมรดกของบรรพชนในอดีต จูฮาพอร์ (จามจูรี) ผดุงชีวิต (2550) กล่าวถึงบทบาทหน้าที่ของวัฒนธรรมไว้ว่า วัฒนธรรมคือการสื่อสารและการสื่อสารคือวัฒนธรรม เมื่อวัฒนธรรมมีการเปลี่ยนแปลง การสื่อสารก็เปลี่ยนไปด้วย ในมุมมองทางการสื่อสารเห็นว่าวัฒนธรรมเป็นสิ่งที่เรียนรู้ได้โดยสื่อสารผ่านภาษา เช่น เรื่องเล่าพื้นเมือง สุภาษิต นิทานและตำนาน ศิลปะ และสื่อสารมวลชน วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่ถ่ายทอดจากรุ่นหนึ่งไปสู่รุ่นหนึ่ง วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่ถ่ายทอดโดยใช้สัญลักษณ์ผ่านภาษา วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่เปลี่ยนแปลงได้และวัฒนธรรมเป็นมิติแห่งองค์รวมที่ทำให้เข้าใจความเป็นตัวตนของชาติพันธุ์นั้น ๆ

ในการศึกษากลุ่มชาติพันธุ์บรูไนโดยการใช้ข้อมูลของวรรณกรรมพื้นบ้านซึ่งทำหน้าที่เป็นเครื่องมือสื่อสารสู่สังคม หรือสื่อสารจากคนรุ่นหนึ่งไปยังคนอีกรุ่นหนึ่งก็เป็นวิถีวิทยาในการศึกษาประเภทหนึ่งที่มีความนิยมในปัจจุบัน การศึกษาวัฒนธรรมกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ โดยใช้ข้อมูลวรรณกรรมพื้นบ้านก็จะทำให้สามารถมองเห็นเข้าใจประเพณีวัฒนธรรมของ “คนตัวเล็กตัวน้อย” ที่ดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้เช่นกัน ทั้งนี้จากการลงเก็บข้อมูลเบื้องต้นในพื้นที่พบว่ายังมีวรรณกรรมพื้นบ้านของชาวบรูไนทั้งที่เป็นสำนวนมุขปาฐะและสำนวนลายลักษณ์ประเภทเรื่องเล่า ตำนาน

นิทาน เพลง ล้วนแล้วแต่เป็นข้อมูลทางวัฒนธรรมที่สำคัญ ซึ่งจะทำหน้าที่สื่อสาร แสดงให้เห็นถึงวิถีชีวิต ความคิด ความเชื่อ ของชาวบุรีรัมย์เป็นอย่างดี ด้วยเหตุผลดังกล่าวจึงทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาวรรณกรรมพื้นบ้านซึ่งได้แก่เรื่องเล่าตำนาน นิทาน เพลง ของชาวบุรีรัมย์ที่บ้านท่าล้งและบ้านเวินบึก อำเภอโขงเจียม จังหวัดอุบลราชธานี ในฐานะที่เป็นข้อมูลที่สามารถสื่อสารทางวัฒนธรรมดั้งเดิมประเภทหนึ่ง อันจะทำให้เข้าใจความคิด ความเชื่อ ตลอดจนอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชาวบุรีรัมย์ในบริบทสังคมไทยได้ การศึกษาคั้งนี้นอกจากจะเป็นการศึกษาเพื่อรวบรวมวรรณกรรมพื้นบ้านเพื่อใช้เป็นเครื่องมือสื่อสารเพื่อให้เข้าถึงซึ่งวัฒนธรรมที่งดงามที่กำลังจะสูญหายไปแล้วยังเป็นการศึกษาเพื่อสร้างพื้นที่ให้กับชาวบุรีรัมย์ให้มีตำแหน่งแห่งที่ ในฐานะที่เป็นชนกลุ่มน้อย ซึ่งเป็นพลเมืองของประเทศไทยกลุ่มหนึ่งเช่นกัน แม้ว่าชาวบุรีรัมย์จะถูกมองว่าเป็นคนตัวเล็กตัวน้อยในสังคมและวัฒนธรรมไทยก็ตาม แต่ชาวบุรีรัมย์ยังคงมีการผลิตซ้ำอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมและประกอบสร้างอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมใหม่ให้กับกลุ่มชาติพันธุ์ของตนอย่างต่อเนื่องโดยมีลักษณะเป็นพลวัต ทั้งนี้อาจจะเป็นเพราะว่าชาวบุรีรัมย์กำลังใช้อัตลักษณ์ดังกล่าวเพื่อเป็นกลไกในการต่อรองอำนาจกับรัฐไทย และกลุ่มชาติพันธุ์อื่นๆ การศึกษาคั้งนี้ผู้วิจัยจะได้ใช้แนวคิดเรื่องการสื่อสารคติชนวิทยา สังคมวิทยา มานุษยวิทยา ตลอดจนด้านวรรณคดีศึกษา มาเป็นแนวทางในการศึกษาในคั้งนี้ด้วย

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อรวบรวมและจัดจำแนกวรรณกรรมพื้นบ้านได้แก่เรื่องเล่า ตำนาน นิทานของชาติพันธุ์บุรีรัมย์ บ้านเวินบึกและบ้านท่าล้ง อำเภอโขงเจียม จังหวัดอุบลราชธานี
2. เพื่อศึกษาวิเคราะห์ การสื่อสารทางวัฒนธรรมผ่านวรรณกรรมพื้นบ้าน ได้แก่เรื่องเล่า ตำนาน นิทานของชาติพันธุ์บุรีรัมย์บ้านเวินบึกและบ้านท่าล้ง อำเภอโขงเจียม จังหวัดอุบลราชธานี

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการศึกษาคั้งนี้ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาวิจัยตามขั้นตอนต่างๆ ดังนี้

1. ขั้นรวบรวมข้อมูล
  - 1.1 รวบรวมข้อมูลเอกสารลายลักษณ์ที่เกี่ยวข้องกับวรรณกรรม นิทาน ของชาติพันธุ์บุรีรัมย์ บ้านเวินบึกและบ้านท่าล้ง อำเภอโขงเจียม จังหวัดอุบลราชธานี
  - 1.2 รวบรวมข้อมูลเอกสารลายลักษณ์ที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดการสื่อสารทางวัฒนธรรม
  - 1.3 รวบรวมข้อมูลนิทานโดยการลงพื้นที่เก็บข้อมูลภาคสนามโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกใช้เครื่องมือในการบันทึกเสียง และจดบันทึกข้อมูล ในเขตพื้นที่บ้านเวินบึกและบ้านท่าล้ง อำเภอโขงเจียม จังหวัดอุบลราชธานีทั้งนี้ในการเก็บข้อมูลสนามนั้นผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลในหลายวิธี ทั้งสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล (Key Informants) โดยใช้การสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ การสัมภาษณ์แบบเจาะลึกในกลุ่มของผู้อาวุโส ผู้นำชุมชน ผู้นำพิธีกรรม ประชาชนชาวบ้าน และชาวบ้านบางคนในชุมชน อย่างน้อย 10 คนเพื่อให้ได้ข้อมูลที่สมบูรณ์ที่สุด
2. ขั้นวิเคราะห์ข้อมูล

จัดจำแนกประเภทของวรรณกรรม นิทาน ของชาติพันธุ์บุรีรัมย์ บ้านเวินบึกและบ้านท่าล้ง อำเภอโขงเจียม จังหวัดอุบลราชธานี

  - 2.1 วิเคราะห์บทบาทหน้าที่ของวรรณกรรมพื้นบ้านซึ่งได้แก่เรื่อง นิทาน ของชาติพันธุ์บุรีรัมย์ บ้านเวินบึกและบ้านท่าล้ง อำเภอโขงเจียม จังหวัดอุบลราชธานีในการสื่อสารทางวัฒนธรรม
  - 2.2 จัดประชุมสัมมนา เผยแพร่ประชาสัมพันธ์ ถ่ายทอดเทคโนโลยีสู่ชุมชน

ทั้งนี้ผู้วิจัยจะได้วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ระเบียบวิธีทางคติชนวิทยา สังคมวิทยา มานุษยวิทยา การสื่อสาร มาเป็นเครื่องมือในการวิเคราะห์วรรณกรรมพื้นบ้านซึ่งได้แก่เรื่องเล่า นิทาน ของชาติพันธุ์บุรี บ้านเวินบึกและบ้านท่าล้ง อำเภอโขงเจียม จังหวัดอุบลราชธานีกับการสื่อสารทางวัฒนธรรมต่อไป

3. ชี้นำเสนอข้อมูล ผู้วิจัยจะได้นำเสนอรายงานฉบับสมบูรณ์แบบพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis)

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง วรรณกรรมพื้นบ้านชาติพันธุ์บุรีบ้านเวินบึกและบ้านท่าล้ง อำเภอโขงเจียม จังหวัดอุบลราชธานีกับการสื่อสารทางวัฒนธรรม ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อรวบรวมจัดจำแนกวรรณกรรมพื้นบ้านและ ศึกษาวิเคราะห์ การสื่อสารทางวัฒนธรรมผ่านวรรณกรรมพื้นบ้าน ซึ่งได้แก่เรื่องเล่า ตำนาน นิทาน ของชาติพันธุ์บุรีบ้านเวินบึกและบ้านท่าล้ง อำเภอโขงเจียม จังหวัดอุบลราชธานี ผลการศึกษาพบว่า

1. การรวบรวมและจัดจำแนกวรรณกรรมพื้นบ้าน ซึ่งได้แก่เรื่องเล่า ตำนาน นิทาน ของชาติพันธุ์บุรี บ้านเวินบึกและบ้านท่าล้ง อำเภอโขงเจียม จังหวัดอุบลราชธานี ทั้งที่เป็นข้อมูลประเภทมุขปาฐะและข้อมูลประเภทลายลักษณ์ อันได้แก่เรื่องเล่า ตำนาน นิทานพื้นบ้าน ในหมู่บ้านเวินบึกและบ้านท่าล้ง อำเภอโขงเจียม จังหวัดอุบลราชธานี จากการเก็บรวบรวมข้อมูลนิทาน ตำนานของชาวบุรีบ้านเวินบึกและบ้านท่าล้ง อำเภอโขงเจียม จังหวัดอุบลราชธานีพบนิทานทั้งหมดจำนวน 19 เรื่อง และสามารถจัดจำแนกประเภทของนิทานได้ 6 ประเภท ได้แก่

1.1 นิทานมหัศจรรย์ มีทั้งหมด 7 เรื่อง ได้แก่ นางสิบสอง นางผมหอม ท้าวกำพร้าวเอาเมียชอบ ท้าวกำพร้าวเป็นกวาง นางไหม ท้าวกำพร้าวไขนกก ท้าวกระปูดกระเป่า

1.2 นิทานอธิบายเหตุ มีทั้งหมด 2 เรื่อง ได้แก่ น้ำสาวเอาผิวเสือ (กำเนิดเสือ) อักษรบุรี

1.3 นิทานคติสอนใจ มีทั้งหมด 1 เรื่อง ได้แก่ ท้าวกำพร้าวกับปลา (กอนมูยกะอะกา)

1.4 นิทานสัตว์ มีทั้งหมด 2 เรื่อง ได้แก่ กิ่งทรายเจ้าปัญญา ท้าวทกระบาเผือก

1.5 นิทานเรื่องผี มีทั้งหมด 4 เรื่อง ได้แก่ ท้าวกำพร้าวเปื้อปลา ท้าวกำพร้าวผีชอบ ท้าวกำพร้าวกระตี่ ลูกกำพร้าว

1.6 นิทานมุกตลก มีทั้งหมด 3 เรื่อง ได้แก่ เชียงอะเปรียง สลุง กระนอง

2. ศึกษาวิเคราะห์การสื่อสารทางวัฒนธรรมผ่านวรรณกรรมพื้นบ้าน ซึ่งได้แก่เรื่องเล่า ตำนาน นิทาน ของชาติพันธุ์บุรีบ้านเวินบึกและบ้านท่าล้ง อำเภอโขงเจียม จังหวัดอุบลราชธานี จากการศึกษาพบการสื่อความหมายแบ่งออกได้ 3 ด้าน ได้แก่ ด้านคุณธรรม ด้านความเชื่อ และด้านสังคม ดังต่อไปนี้

2.1 ด้านคุณธรรม การสื่อสารทางวัฒนธรรม ผ่านนิทานของชาติพันธุ์บุรีด้านคุณธรรม พบการสื่อสารเกี่ยวกับ ความกตัญญู ความโลภมากนำมาซึ่งความหายนะ ธรรมะย่อมชนะอธรรม ความเพียรย่อมนำมาซึ่งความสำเร็จ ความเมตตาสงสาร ความซื่อสัตย์ ดังต่อไปนี้

2.1.1 ความกตัญญู จากเนื้อเรื่องนิทานจะสื่อให้เห็นถึงความกตัญญูรู้คุณ โดยเฉพาะผู้ที่เลี้ยงดูจะต้องตอบแทนบุญคุณที่ท่านได้เลี้ยงมาไม่ว่าจะเป็นปู่ย่าตายาย นิทานที่สื่อความหมายเรื่องความกตัญญูที่ชัดเจนมีดังนี้

1) นิทานเรื่องลูกกำพร้าว ได้แสดงความกตัญญูต่อยายเมื่อยายตายได้สั่งเสียให้หาหีบทองคำมาบรรจุศพของตนด้วยความกตัญญูหลานได้พยายามหาตามที่ยายสั่งไว้แม้จะยากลำบากฝ่าฟันอุปสรรคเพียงใด

2) นิทานเรื่องนางสิบสอง ท้าวรถเสนได้แสดงความกตัญญูต่อแม่และกับทุกคนที่เลี้ยงดูโดยไปตามเอาลูกตาที่ถูกยักษ์ลักออกไปแล้วนำไปไว้ที่เมืองยักษ์ท้าวรถเสนได้ตามไปเอากลับมาให้ไว้ดังเดิม

3) นิทานเรื่องลูกกำพร้ากับปลา ท้าวกำพร้าซึ่งเลี้ยงปลาสะลิโล้ว เลี้ยงจนปลาตัวโตมากแล้ว ปลาอยากตอบแทนบุญคุณจึงทำอุบายขอไปต่อสู้อกับจระเข้เมื่อจระเข้ตามจระเข้ก็จะกลายเป็นทองคำซึ่งเป็นการตอบแทนบุญคุณที่เจ้ากำพร้าเลี้ยงดูเมื่อตายไปแม้กระดุกหรือถ้าถ่านยังกลายเป็นของวิเศษให้ท้าวกำพร้า

4) นิทานเรื่องท้าวกำพร้าไขนง หมาตัวผอมโซไม่แข็งแรงที่ท้าวกำพร้านำมาเลี้ยงเมื่อโตขึ้นก็แสดงความกตัญญูโดยติดตามท้าวกำพร้าไปทุกหนแห่งและทำให้ท้าวกำพร้าได้พบกับไขนงซึ่งไขนงมีหญิงสาวสวยซึ่งต่อมาได้กลายมาเป็นเมียของท้าวกำพร้าซึ่งนางมีของวิเศษที่ช่วยให้ท้าวกำพร้าชนะพระราชอาในการแข่งขันกันในเรื่องต่างๆ

5) นิทานเรื่องท้าวกำพร้ากระตืด ผีน้อยได้แสดงความกตัญญูที่ท้าวกำพร้าไว้ชีวิตในคราวที่ไปขโมยกินปลาในกระตืด ผีน้อยได้แสดงความกตัญญูโดยการให้ความช่วยเหลือท้าวกำพร้าที่พระราชอาจะมาแย่งเมียโดยนำข่าวมาแจ้งและคิดอุบายต่างๆ ให้อภัยท้าวกำพร้าชนะทุกครั้งไป

2.1.2 ความโลภมากนำมาซึ่งความหายนะ นิทานที่สื่อความหมายให้ข้อคิดเกี่ยวกับความโลภแล้วนำมาซึ่งหายนะความฉิบหายนั้นปรากฏในเรื่องต่อไปนี้

1) นิทานเรื่องลูกกำพร้า น้องชายซึ่งเป็นคนมีจิตใจโลภมากอยากได้ของคนอื่นเมื่อผินาโรงศพทองคำที่มีเงินทองและโรงศพทองคำเปล่ามาให้เลือกพี่ชายโรงศพเปล่าแต่น้องอยากได้ที่มีเงินทองด้วยจึงเกิดการแย่งกันผินเห็นว่าน้องชายเป็นคนไม่ดีจึงผลักให้ตกเหวตาย ส่วนพี่ชายซึ่งมีจิตใจตรงตามไม่มีความโลภฝึก็อวยพรให้มีความสุขความเจริญในการดำรงชีวิตต่อไป

2) นิทานเรื่องกำพร้ากับปลา เนื้อเรื่องกล่าวถึงพี่ชายซึ่งมีความโลภเมื่อทราบว่าน้องชายได้ทองคำจากการเอาปลาไปสู้กับจระเข้ก็มีความอยากได้เหมือนน้องชายแต่ไม่สามารถทำตามขั้นตอนที่ปลาสั่งจึงทำให้ปลาต้องตาย เมื่อปลาตายแล้วน้องชายนำกระดูกปลาทำเป็นหิวทำให้เกิดเป็นหิววิเศษจากแก่กลายเป็นหนุ่มสาวก็มีความโลภอยากได้อีกเป็นเช่นกันก็ไปขอเข้ามาแต่เมื่อตัวเองนำมาหิวผินให้เมียด้วยไม่มีบุญวาสนาก็ทำให้ผินเมียหลุดหล่นออกมา ด้วยความโมโหจึงนำหิวไปเผาทิ้ง พอน้องชายนำขี้เถ้าของหิวมาไว้ก็กลายเป็นของวิเศษก็เกิดความโลภอยากได้อีกเช่นเดิม จึงต้องไปขอกจากน้องแต่พอดตนเองนำมาใช้กลับเกิดเป็นอันตรายต่อลูกเมียและตนเองจนถึงแก่ความตายทั้งครอบครัวในที่สุด ซึ่งล้วนแต่เป็นผลมาจากความโลภของตนเองทั้งสิ้น

3) นิทานเรื่องกำพร้าเอาเมียไปบ เนื้อเรื่องที่สะท้อนให้เห็นความหายนะจากความโลภได้แก่ตอนที่กลุ่มผู้ชายชาวบ้านที่ไปมาบซึ่งมีพ่อม่ายคนหนึ่งได้ไปหยิบเอาข้าวของของบอบกลับไปบ้านไปเป็นของตนสุดท้ายบอบที่ซ่อนตัวอยู่ในของสิ่งนั้นก็ไปอยู่ที่บ้านด้วยจนได้เป็นเมีย แล้วสุดท้ายก็นำความหายนะมาสู่ครอบครัวโดยจะกินลูกสองคนของพ่อม่ายโดยล้างกินไส้ของลูกคนเล็กแต่ที่คนโตได้ช่วยไว้ทันแล้วระหกระเหินหนีออกจากบ้านไป ส่วนพ่อม่ายก็กลายเป็นบอบในที่สุด ทำให้ครอบครัวแตกแยกเป็นเพราะความโลภที่อยากได้ข้าวของของคนอื่นนั่นเอง

2.1.3 ธรรมะย่อมชนะอธรรม เป็นการสื่อสารให้เห็นถึงการทำความดีหรือคนดีถ้าหากมีผู้ที่ไม่ดีมาคิดร้ายผลสุดท้ายก็ย่อมพ่ายแพ้แก่ความดีหรือคนดีในที่สุดนั่นเอง นิทานที่สื่อสารให้เห็นในเรื่องนี้ได้แก่

1) เรื่องนางสิบสอง นางยักษ์ที่โกรธให้นางสิบสองได้ตามมาแก้แค้นแปลงกายใช้เวทย์มนต์ทำให้พระราชาลุ่มหลงจนได้เป็นมเหสีของพระราชาก็ได้ควักลูกตาของนางทั้งสิบสองคนและพยายามที่จะฆ่าลูกของทุกๆ คนจนเหลือเพียงลูกคนสุดท้ายที่นางยักษ์พลาดหลังหลั่งหลิมรดหูรอดตาไปได้ ในที่สุดลูกคนสุดท้ายคือท้าวเรนแสนได้เติบโตและกลับมาแก้แค้นและฆ่านางยักษ์ตายในที่สุด นี่แสดงให้เห็นถึงเรื่อง ธรรมะย่อมชนะอธรรม ในที่สุด

2) นิทานเรื่องนางผมหอม ในตอนที่นางผมหอมได้หนีจากพญาข้างสารซึ่งเป็นพ่อมากับ กษัตริย์ที่เป็นเนื้อคู่ของนาง และพญาข้างสารได้ตามมาจนพบอ่อนวอนให้นางกลับไปแต่นางก็ไม่ยอมกลับ ทำให้พญาข้างสารเสียใจจนตรอมใจตายก่อนตายก็ได้มอบงาให้กษัตริย์เอาไปไว้เป็นของป้องกันตัว ในตอนที่ทั้งสองเดินทางกลับเข้าเมืองนั้นในช่วงพักระหว่างทางนางผมหอมไปอาบน้ำนั้นนางผีปาดนหนึ่งได้ปลักนางผมหอมให้ตกลงไปในน้ำ แล้วแปลงกายเป็นนางผมหอมแทน เพราะความรักความหลงในตัวพระราชาแล้วใส่เสน่ห์แก่พระราชาแต่ในที่สุดพระราชา ก็จับได้ว่าไม่ใช่ นางผมหอม พระราชาจึงกำจัดนางผีปาดนนั้นแล้วออกตามหานางผมหอมจนพบเจอแล้วพากลับเข้าเมืองเสวยสุขด้วยกันต่อไป

3) นิทานเรื่องท้าวกำพราไช่นก สื่อสารให้เห็นถึง ธรรมะย่อมชนะอธรรม ในตอนที่พระราชาอยากได้เมียของท้าวกำพราได้คิดหาอุบายต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นทำชนไก่ ทำชนวัว ทำให้กินสัตว์ที่ตายแล้วและทำแข่งเรือ ในที่สุดแล้วพระราชา ก็แพ้ทุกอย่าง ในที่สุดก็จมน้ำตายตอนที่ทำแข่งเรือ จากเนื้อเรื่องเหล่านี้สื่อสารให้เห็นถึง ธรรมะย่อมชนะอธรรม

2.1.4 ความเพียรย่อมนำมาซึ่งความสำเร็จ ความเจริญรุ่งเรืองในชีวิตด้านต่างๆ นิทานที่สื่อสารเกี่ยวกับวัฒนธรรมด้านการที่มีความเพียรจะทำให้ชีวิตประสบความสำเร็จ ความเจริญรุ่งเรืองในชีวิตด้านต่างๆ นั้นมีดังนี้

1) นิทานเรื่องลูกกำพรา ในเนื้อเรื่องจะกล่าวถึงพี่ชายที่ไม่มีความโลภแต่มีความซื่อและความขยันอดทนเมื่อไปหาโรงศพทองคำเพื่อมาบรรจุศพยายได้ไปพบกับนางผีปอบได้เล่าเรื่องต่างๆ ให้นางปอบฟังนางก็สงสารและนำโรงศพทองคำที่มีเงินทองและโรงศพเปล่าๆ มาให้เลือกพี่ชายเลือกโรงศพเปล่าๆ ส่วนน้องซึ่งแอบติดตามพี่ชายไปเห็นเหตุการณ์ทุกอย่างพอเห็นพี่ชายเลือกเอาที่หีบเปล่าก็วิ่งเข้าไปและด่าว่าพี่ชายทำไมไม่เอาที่มีเงินทองแต่พี่ชายก็บอกว่าไม่ใช่ของเรา จะเอาไปทำไมและยายต้องการเฉพาะโรงศพเท่านั้น จึงทำให้ทั้งสองเกิดการแย่งหีบกันเพราะพี่ชายไม่ยอมให้น้องเอาโรงศพทองคำที่มีเงินทองอยู่ข้างในด้วยนั่นเอง ขณะแย่งกันผีปอบก็ปลักน้องชายให้ตกลงไปในหน้าผาและตะโกนขึ้นมาบอกผู้พี่ว่าท่านเป็นคนดี คนขยันอดทน ขอให้ท่านจงหมั่นเพียรแล้วชีวิตท่านจะดีเอง พอสิ้นเสียงนางปอบก็หายไป ชายผู้พี่เสียใจที่น้องตายและได้เดินทางกลับบ้านนำหีบไปใส่ศพยายแล้วเผา หลังจากนั้นมาชายกำพราผู้พี่ก็ตั้งใจทำอะไรและมีความขยันหมั่นเพียรไม่ช้าเขาก็ร่ำรวยเงินทอง และมีบ้านหลังใหญ่ นิทานเรื่องนี้จะสื่อสารให้เห็นความสำคัญของความเพียรว่าเป็นสิ่งสำคัญ

2) นิทานเรื่องกำพรายายเป็นกวาง เนื้อเรื่องจะสะท้อนให้เห็นถึงความเพียรเป็นสิ่งสำคัญซึ่งจะส่งผลให้ประสบความสำเร็จในด้านต่างๆ ซึ่งในเนื้อเรื่องยายกลายเป็นกวางก่อนตายยายได้มอบเขากวางให้นางไปฝังไว้ในที่ไร่แล้วให้ปลูกพืชผัก ด้วยความเพียรสุดท้ายจึงเกิดดอกออกผลมากมายทำให้ไม่อดอยากจนพระยาม้าท้าแข่งขันกันปลูกข้าวชนะพระราชาจนได้เป็นกษัตริย์ในที่สุด

2.1.5 ความเมตตาสงสาร ในนิทานชาติพันธุ์บุรีได้สื่อสารทางวัฒนธรรมให้เห็นถึงความเมตตา สงสารที่มีต่อกันในสังคม เพราะการที่สังคมจะสงบสุขนั้นทุกคนต้องมีเมตตาสงสารต่อกัน สำหรับนิทานที่สื่อสารให้เห็นถึงความเมตตาสงสารมีดังนี้

1) นิทานเรื่องลูกกำพรา ในนิทานเรื่องลูกกำพราได้แสดงให้เห็นถึงความเมตตาสงสารยายที่ สงสารหลานที่เป็นลูกกำพราได้เลี้ยงดูจนเติบโตใหญ่

2) นิทานเรื่องท้าวนกกระบาเผือก เป็นนิทานที่สื่อสารให้เห็นถึงความเมตตาสงสารของคนที่มีต่อกันในสังคมทั้งระหว่างคนกับคนและคนกับสัตว์

3) นิทานเรื่องนางสิบสอง มีการสื่อสารให้เห็นถึงความเมตตาสงสารในตอนที่ทำารรถเสนหนิมา จากเมืองยักษเพื่อนำดวงตากลักลับมาให้ป่าทั้งหลายและแม่ของตน นางเมรีซึ่งเป็นเมียได้ตามมาแต่ไม่ทำารรถเสนให้ เวทย์มนต์ทำให้นางไม่สามารถตามมาได้ ส่วนป่าทุกคนพอทราบข่าวก็เกิดความสงสารนางเมรีให้ทำารรถเสนกลับไปหานาง

4) นิทานเรื่องนางผมหอม มีการสื่อสารให้เห็นถึงความเมตตาสงสารตอนที่นางลุนถูกพญาช่างสารฆ่าตายนางผมหอมก็เกิดความสงสารน้องตัวเองจนน้ำตาไหลออกมา

2.1.6 ความซื่อสัตย์ นิทานที่สื่อสารให้เห็นเรื่องความซื่อสัตย์นั้นได้แก่

1) นิทานเรื่องนางไหม ซึ่งเนื้อเรื่องกล่าวถึงนางไหมไปอาบน้ำกับพี่สาว พอเดินผ่านต้นมะม่วง นึกอยากกินจึงพูดว่าหากใครมาสอยมะม่วงให้กินจะเอาเป็นสามี เป็นเหตุให้งูใหญ่เลื้อยมาเอาหางพาดมะม่วงให้หล่นลงมา นางไหมได้กินมะม่วงแล้วก็วิ่งหนีไป ไม่ทำตามสัญญาหรือคำพูดที่พูดออกไป แต่งูยักษ์ตามคำพูดจึงไปนอนอยู่ใต้ถุนบ้านนางไหม ในที่สุดพ่อแม่ก็ให้นางไหมแต่งงานกับงูใหญ่ตามที่นางได้พูดออกไป

2) นิทานเรื่องทำวระบุตรกระเป่า เป็นนิทานที่สื่อสารให้เห็นถึงความซื่อสัตย์ในการครองเรือน ถ้าแต่งงานแล้วต้องซื่อสัตย์กับคู่ครองของตนไม่ว่าจะเป็นอย่างไรก็ตาม

2.2 ด้านความเชื่อ ความเชื่อเป็นสิ่งที่นำมาซึ่งความศรัทธาเมื่อเชื่ออย่างไรก็จะปฏิบัติเช่นนั้นและนำมาซึ่งการแสดงออกที่เรียกว่าพิธีกรรม ความเชื่อเป็นสิ่งที่ฝังลึกในจิตใจ หากชาติพันธุ์ใดมีความเชื่อเช่นไรแล้วยากที่จะเปลี่ยนแปลงความเชื่อได้ สำหรับการสื่อสารทางวัฒนธรรมผ่านนิทานชาติพันธุ์บุรุษที่สะท้อนให้เห็นด้านความเชื่อ พบความเชื่อเรื่องผี ความเชื่อเรื่องอิทธิปาฏิหาริย์ ความเชื่อเกี่ยวกับเวทย์มนต์ไสยศาสตร์ ความเชื่อเรื่องกรรมดังต่อไปนี้

2.2.1 ความเชื่อเรื่องผี ความเชื่อเรื่องผีเป็นสิ่งที่พิสูจน์ได้ยากเพราะเป็นสิ่งที่ไม่มีตัวตนจับต้องไม่ได้ แต่มันจะฝังลึกในจิตใจ แต่เราสามารถทำให้มีตัวตนได้โดยอาศัยการสร้างเป็นเรื่องราวทั้งที่เป็นนิทานหรือเรื่องเล่าผ่านประสบการณ์เพื่อเป็นการปลูกฝังสืบทอดต่อกันไป

1) นิทานเรื่องนางผมหอม จะกล่าวถึงนางผีป่าที่มากที่ผลักนางผมหอมให้ตกลงไปในน้ำแล้วแปลงร่างเป็นนางผมหอมแทน

2) นิทานเรื่องกำพร้าวเมียปอบ ในนิทานเรื่องนี้จะสื่อสารทางวัฒนธรรมด้านความเชื่อเกี่ยวกับผีโดยตรงซึ่งผีชนิดนี้เรียกว่าผีปอบ มีความเชื่อว่าผีปอบจะกินคนเป็นอาหารได้

3) นิทานเรื่องกำพร้าวไชนก เป็นนิทานที่สื่อสารทางวัฒนธรรมด้านความเชื่อเกี่ยวกับผีของชาติพันธุ์บุรุษที่บ้านเวินบักและบ้านท่าล้ง โดยเนื้อเรื่องกล่าวถึงท้าวกำพร้าวไปยิงนก พอเหนื่อยก็นอนใต้ต้นไม้ก็ได้ยินเสียงคนในหมู่บ้านละแวกนั้นคุยกันเสียงดัง ผีประจำต้นไม้จึงปลุกบรืวารให้ไปดูว่าเกิดอะไรในหมู่บ้านซึ่งท้าวกำพร้าวก็นอนแอบฟังจนได้ยินผีคุยกันว่าผีลูกหมาที่ตีถ้าใครเอามาเลี้ยงจะเกิดโชคลาภ พอได้ยินเรื่องราวดังกล่าวท้าวกำพร้าวจึงได้ตามไปขอมาเลี้ยงแล้วจึงเกิดโชคลาภเกิดขึ้นในชีวิต

4) นิทานเรื่องกำพร้าวผีปอบ นิทานเรื่องนี้จะสื่อสารทางวัฒนธรรมความเชื่อเกี่ยวกับผีปอบและเชื่อว่าผีปอบจะอาศัยอยู่ในร่างคนและตัวปอบสามารถแยกออกจากร่างไปกินคนเมื่อไปก็อาศัยอยู่ในร่างของคนดังเดิม

5) นิทานเรื่องท้าวกำพร้าวเปื้อปลา เป็นนิทานที่สื่อสารให้เห็นความเชื่อเกี่ยวกับผีว่าผีก็อยู่กันอย่างครอบครัวในแดนของตนมีลูกเหมือนกับมนุษย์ทั่วไป

6) นิทานเรื่องลูกกำพร้าว้า เนื้อเรื่องสื่อสารความเชื่อเรื่องผีปอบที่อยู่ในป่าแต่มีใจเมตตาต่อมนุษย์ที่มีความลำบาก

7) กำพร้าว้ากระตืด เป็นนิทานที่สื่อสารให้เห็นถึงความเชื่อเรื่องผี แต่เป็นผีน้อยที่อาศัยอยู่ในป่าหากินเนื้อสัตว์ที่ติดกับดักของคนอื่นที่ไปวางดักไว้ตามป่า เป็นผีที่มีการหยั่งรู้เหตุการณ์เรื่องราวต่างๆ ได้เป็นอย่างดี

2.2.2 ความเชื่อเรื่องอิทธิปาฏิหาริย์ นิทานที่สื่อสารเรื่องความเชื่อเกี่ยวกับอิทธิปาฏิหาริย์มีดังต่อไปนี้

1) นิทานเรื่องนางผมหอม เป็นเรื่องที่สื่อสารให้เห็นถึงความเชื่อเกี่ยวกับอิทธิฤทธิ์ปาฏิหาริย์ เพราะเมื่อนางผมหอมเกิดมาก็มีผมหอมติดตัวมาตั้งแต่กำเนิด

2) นิทานเรื่องกำพร้าว้าเอาเมียปอบ เป็นเรื่องที่สื่อสารให้เห็นถึงความเชื่อเกี่ยวกับอิทธิฤทธิ์ปาฏิหาริย์ ในตอนที่หลานชายได้ไม้เท้าวิเศษ ได้ใช้ไม้เท้าวิเศษปราบยักษ์จนทำให้ได้เป็นลูกเขยกษัตริย์ได้ปกครองบ้านเมืองในที่สุด

3) นิทานเรื่องกำพร้าว้าขายเป็นกวาง เป็นเรื่องที่สื่อสารให้เห็นถึงความเชื่อเกี่ยวกับอิทธิฤทธิ์ปาฏิหาริย์ เมื่อยายกลายเป็นกวาง ก่อนยายจะตายได้ถอดเขาให้หลานและสั่งให้เอาไปฝังไว้ในที่นาเมื่อปลูกข้าวแล้วทำให้ได้ข้าวมากเกี่ยวเท่าไรก็ไม่หมด

4) นิทานเรื่องนางไหม เป็นเรื่องที่สื่อสารให้เห็นถึงความเชื่อเกี่ยวกับอิทธิฤทธิ์ปาฏิหาริย์ เมื่อมีการจัดงานบุญประจำหมู่บ้านพญางูได้กลายเป็นคนได้และคราบของงูก็กลายเป็นเงินเป็นทอง

5) นิทานเรื่องกำพร้าว้าไขนกก เป็นเรื่องที่สื่อสารให้เห็นถึงความเชื่อเกี่ยวกับอิทธิฤทธิ์ปาฏิหาริย์ เมื่อคราวที่ท้าวกำพร้าว้าไม่มีอะไรไปแข่งกับกษัตริย์เมียก็ให้ท้าวกำพร้าว้านำเปลือกไขนกกไปมาแกว่งไปมาก็จะมีสิ่งนั้นๆ มาปรากฏซึ่งจะอาสาไปช่วยแข่งกับพระราชาให้

6) นิทานเรื่องท้าวกระปูดกระเป่า เป็นเรื่องที่สื่อสารให้เห็นถึงความเชื่อเกี่ยวกับอิทธิฤทธิ์ปาฏิหาริย์ เมื่อภายในแดงโมกกลายเป็นเงินเป็นทอง และท้าวกระปูดกระเป่าใช้ขี้ผึ้งเป็นของวิเศษที่ทำให้ตนกลายเป็นชายร่างกายสง่างามได้

7) นิทานเรื่องท้าวณกระบาเผือก เป็นเรื่องที่สื่อสารให้เห็นถึงความเชื่อเกี่ยวกับอิทธิฤทธิ์ปาฏิหาริย์ เมื่อนางพิมพาออกลูกเป็นนกกกระบาเผือกและในตอนท้ายนกกก็สามารถกลายเป็นชายที่มีรูปร่างสง่างามในที่สุด

8) นิทานเรื่องท้าวกำพร้าว้าเปื้อปลา เป็นเรื่องที่สื่อสารให้เห็นถึงความเชื่อเกี่ยวกับอิทธิฤทธิ์ปาฏิหาริย์ เมื่อท้าวกำพร้าว้าไปรักษาตาให้ผีพอกกลับมาได้ม้ามณีภาพย์และของวิเศษคือน้ำเต้าแก้วซึ่งมีความวิเศษคือรอยยายให้กลายเป็นคนหนุ่มสาว รดบ้านเรือนให้ใหญ่โตสวยงามได้

9) นิทานเรื่องท้าวกำพร้าว้ากับปลา เป็นเรื่องที่สื่อสารให้เห็นถึงความเชื่อเกี่ยวกับอิทธิฤทธิ์ปาฏิหาริย์ เมื่อท้าวกำพร้าว้าพาปลาไปสู้กับกระเข้ ร่างกระเข้ได้กลายเป็นทองคำ กระดุกปลาเมื่อนำมาทำเป็นหวีเมื่อหวีล้มจะทำให้ยายกลายเป็นคนหนุ่มสาวได้เมื่อนำหวีไปเผาถ่านของหวีก็กลายเป็นยาพิษใส่รอยเท้าอะไรสิ่งนั้นก็ตายได้

10) นิทานเรื่องนางสิบสอง เป็นเรื่องที่สื่อสารให้เห็นถึงความเชื่อเกี่ยวกับอิทธิฤทธิ์ปาฏิหาริย์ เมื่อท้าวรถเสนได้ใช้ของวิเศษฆ่านางยักษ์

2.2.3 ความเชื่อเกี่ยวกับเวทย์มนต์ไสยศาสตร์ นิทานที่สื่อสารเกี่ยวกับความเชื่อด้านเวทย์มนต์ไสยศาสตร์ ได้แก่

1) นิทานเรื่องนางสิบสอง เป็นเรื่องที่สื่อสารให้เห็นถึงความเชื่อเกี่ยวกับเวทย์มนต์ไสยศาสตร์ ในตอนที่ท้าวรถเสนเนรมิตฝนรดก้นนางเมรีไว้ทำให้นางไม่สามารถผ่านทะเลนี้ได้

2) นิทานเรื่องกำพำเจ้าเมียบอบ เป็นเรื่องที่สื่อสารให้เห็นถึงความเชื่อเกี่ยวกับเวทย์มนต์ไสยศาสตร์ ในตอนที่พ่ตาสกศพให้กลายเป็นปลา และในคราวที่ครอบครัวบอบหนีการมาฆ่าจากชาวบ้านก็ใช้เวทย์มนต์โดยจับต้องสิ่งใดก็จะกลายเป็นสิ่งนั้นไปในทันที

2.2.4 ความเชื่อเรื่องกรรม จากนิทานหลายเรื่องสื่อให้เห็นถึงความเชื่อเรื่องกรรมหรือการกระทำว่าหากทำเช่นไรผลกรรมที่ได้ย่อมเป็นเช่นนั้นดังที่สื่อสารผ่านนิทานต่างๆ ดังนี้

1) นิทานเรื่องท้าวกำพำไขนง พระราชาซึ่งทำกรรมไม่ดีอยากได้เมียของท้าวกำพำซึ่งมีความงดงามมากได้กลั่นแกล้งท้าวกำพำหลายวิธีใช้อุบายหลายอย่าง ท้าชนไก่ ชนควาย ให้กินซากสัตว์ที่ตาย และสุดท้ายท้าแข่งเรือ ด้วยผลกรรมที่คิดไม่ดีทำไม่ที่สุดท้ายต้องจมน้ำตาย

2) นิทานเรื่องนางสิบสอง นางยักษ์ซึ่งทำทั้งกรรมดีและกรรมชั่วแต่ผลของกรรมชั่วจะเห็นเด่นชัด เมื่อนางกลั่นแกล้งนางสิบสองแย่งสามีและควักตาข้างทั้งสิบสองคนผลสุดท้ายก็ถูกแก้แค้นโดยท้าวรถเสนซึ่งใช้อาวุธวิเศษฆ่านางยักษ์

2.3 ด้านสังคม การสื่อสารทางวัฒนธรรมที่สะท้อนให้เห็นภาพเกี่ยวกับสังคมผ่านนิทานของชาติพันธุ์ บรู พบการสื่อสารด้านการปกครอง การเลี้ยงดูหลาน การครองเรือน รักความสงบ ความรักความสัมพันธ์ในสายเลือด ดังต่อไปนี้

2.3.1 การปกครอง นิทานจะสื่อสารทางวัฒนธรรมการปกครองที่มักจะเอารัตเอาเปรียบข่มเหงราษฎร ดังในนิทานต่อไปนี้

1) นิทานเรื่องกำพำไขนง เป็นเรื่องที่สื่อสารให้เห็นถึงการปกครองของพระราชาที่มักจะเอารัตเอาเปรียบข่มเหงราษฎร จากเนื้อเรื่องเมื่อทราบข่าวว่าท้าวกำพำมีเมียงามก็อยากได้มาเป็นเมียของตนเองได้ใช้อุบายหลายอย่างเพื่อจะกลั่นแกล้งหาทางเอาเมียของท้าวกำพำมาเป็นเมียของตนโดยทำพนันในสิ่งที่คาดว่าเจ้าผู้ไม่ได้เช่น ชนไก่ ชนวัว ให้กินซากสัตว์ของตนที่แพ้นั้น และสุดท้ายท้าแข่งเรือ ในที่สุดก็พ่ายแพ้และด้วยกรรมที่ทำไม่ดีจึงถูกสิ่งศักดิ์สิทธิ์ลงโทษโดยแกล้งชนเรือของพระราชาทำให้เรือล่มพระราชาจึงเสียชีวิตจมน้ำไปในน้ำในที่สุด ซึ่งลักษณะดังกล่าวคงเป็นการสร้างพื้นที่หรืออำนาจต่อรองเพราะในชีวิตจริงมีแต่พระราชาผู้ปกครองจะสั่งการบีบบังคับด้วยความโกรธแค้นในใจจึงมาระบายในพื้นที่นิทานสร้างเรื่องขึ้นมาเพื่อให้ประชาชนได้ชนะพระราชาบ้างนั่นเอง

2) นิทานเรื่องกำพำกระตืด เป็นเรื่องที่สื่อสารให้เห็นถึงการปกครองของพระราชาที่มักจะเอารัตเอาเปรียบข่มเหงราษฎร จากเนื้อเรื่องเมื่อทราบข่าวว่าท้าวกำพำมีเมียงามก็เกิดความอิจฉาอยากได้มาเป็นเมียของตนเองโดยไม่นึกถึงหัวอกคนอื่นได้ใช้อุบายหลายอย่างเพื่อแย่งชิงเมียท้าวกำพำมาครอบครอง

2.3.2 การเลี้ยงดูหลาน การเลี้ยงดูหลานเป็นหน้าที่ของพ่อแม่หากไม่มีพ่อแม่จะต้องมีผู้อื่นให้ความช่วยเหลือ จากนิทานสื่อสารให้เห็นวัฒนธรรมการเลี้ยงดูบุตรหลานมักจะเป็นยาย ดังปรากฏในนิทานเรื่องกำพำต่างๆ ผู้ที่เลี้ยงดูจะเป็นยายทั้งสิ้นซึ่งปรากฏใน 10 เรื่อง ได้แก่ ท้าวกำพำเจ้าเมียบอบ กำพำยายเป็นกวาง ท้าวกำพำไขนง ท้าวกระปูดกระเป่า ท้าวกำพำกับปลา ท้าวกำพำเปือปลา ท้าวกำพำฝีบอบ ท้าวกำพำกระตืด ลูกกำพำเป็นต้น

2.3.3 การครองเรือน นิทานของชาติพันธุ์ที่สื่อสารในการครองเรือนปรากฏในเรื่องนางใหม่ เป็นการให้ข้อคิดในการอยู่ร่วมกันต้องไม่คิดเล็กคินน้อยโดยเฉพาะเรื่องการกินอยู่และต้องรับฟังเหตุผลของกันและกัน

2.3.4 รักความสงบ การสื่อสารทางวัฒนธรรมที่สะท้อนให้เห็นถึงความรักสงบจะปรากฏในนิทานเรื่องอักษรบรูที่เล่าถึงประวัติของชาติพันธุ์บรูที่พระบิดาสั่งให้ลูกทุกคนเขียนตัวหนังสือที่สวยงามที่สุดให้ดูพี่ชายคนโตเขียนหนังสือใส่รองเท้าพอถึงเวลาให้ส่งกลับหารองเท้าไม่พบเนื่องจากหมาคาบรองเท้าไปกินดังนั้นจึงไม่มีตัวหนังสือส่งบิดาจึงตัดสินใจว่าถ้าใครไม่มีตัวหนังสือจะต้องเป็นทาสรับใช้คนอื่น ๆ หลังจากนั้นพี่ชายคนโตจึงได้เป็นทาสรับใช้น้องๆ แต่ในที่สุดก็หนีไม่ไหวจึงแอบหนีไปสร้างเมืองใหม่ พอน้องๆ ทราบข่าวก็จะยกกองทัพไปตีเพราะกลัวพี่ชายจะยกกองทัพมาแย่งเอาบ้านเมืองคืน ด้วยความรักสงบไม่ยอมให้ราษฎรต้องเดือดร้อนสุรบล้มตายจึงอพยพหนีข้ามโขงมาตั้งถิ่นฐานที่ฝั่งประเทศไทย

2.3.5 ความรักความสัมพันธ์ในสายเลือด การสื่อสารทางวัฒนธรรมที่แสดงให้เห็นถึงความรักความสัมพันธ์ในสายเลือดที่ปรากฏผ่านนิทานของชาติพันธุ์บรูมีดังต่อไปนี้

1) เรื่องนางผมหอม เป็นการแสดงให้เห็นความรักความผูกพันในสายเลือดแม้ว่าพ่อจะเป็นสัตว์ลูกเป็นคนแต่ก็ยังมีความผูกพันที่สื่อหากันได้เกิดความรักความผูกพันต่อกันมีความอาลัยอาวรณ์เมื่อต้องจากกันเมื่อตอนที่นางผมหอมจะจากไปอยู่กับคู่รักพ่อก็เสียใจจนตรอมใจตายในที่สุด

2) นิทานเรื่องลูกกำพร้า เนื้อหาที่สื่อสารให้เห็นถึงความรักความสัมพันธ์ในสายเลือดก็ได้แก่ตอนที่นางผีปอบทำให้น้องชายตกลงที่หน้าผาเหวลึกจนตายนั่นทำให้พี่ชายเสียใจแม้ว่าน้องจะเป็นคนไม่ดีอย่างไรแต่ในใจก็มีความเศร้าโศกอาลัยถึงไม่น้อยเลย

อภิปรายผลการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยมุ่งศึกษาวรรณกรรมพื้นบ้านชาติพันธุ์บรูบ้านเวินบีกและบ้านท่าล้ง อำเภอโขงเจียม จังหวัดอุบลราชธานี โดยมุ่งพิจารณาในประเด็นเรื่องการสื่อสารทางวัฒนธรรม ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อรวบรวมและจัดจำแนกวรรณกรรมพื้นบ้านซึ่งได้แก่เรื่องเล่า ตำนาน นิทานของชาติพันธุ์บรู บ้านเวินบีกและบ้านท่าล้ง อำเภอโขงเจียม จังหวัดอุบลราชธานี และเพื่อศึกษาวิเคราะห์การสื่อสารทางวัฒนธรรมผ่านวรรณกรรมพื้นบ้าน ซึ่งได้แก่เรื่องเล่า ตำนาน นิทาน จากการรวบรวมจัดจำแนกประเภทนิทานปรากฏว่าพบนิทานประเภทมหัศจรรย์พบมากที่สุดและรองลงมาเป็นนิทานประเภทเกี่ยวกับผีซึ่งสอดคล้องกับการสื่อสารทางวัฒนธรรมผ่านเนื้อหาในนิทานพบการสื่อสารเกี่ยวกับความเชื่อในอิทธิฤทธิ์ปาฏิหาริย์มากที่สุด รองลงมาพบการสื่อสารเกี่ยวกับความเชื่อเรื่องผี และผีที่พบก็มีหลายประเภทแต่ผีที่พบมากที่สุดได้แก่ผีปอบซึ่งเป็นผีที่ชาติพันธุ์บรูมีความเชื่อว่าทำให้นอนตายได้โดยปอบจะกินคนโดยเฉพาะเครื่องในได้แก่ตับไตไส้พุง จากสิ่งเหล่านี้สะท้อนให้เห็นถึงการขาดความรู้ทางด้านวิทยาศาสตร์ขาดความรู้ทางด้านเทคโนโลยี เมื่อปรารถนาสิ่งใดก็ใช้มนภาพใช้จินตนาการซึ่งเป็นลักษณะของอิทธิฤทธิ์ปาฏิหาริย์ซึ่งไม่สามารถเกิดได้ในชีวิตจริง ที่เป็นเช่นนี้เพราะชาวบรูดั้งเดิมจะไม่มีการศึกษาในระบบโรงเรียนและไม่นิยมติดต่อกับบุคคลภายนอกเพราะมีปัญหาเรื่องการสื่อสารกับกลุ่มชาติพันธุ์อื่นที่อยู่รอบข้างเพราะภาษาที่ใช้เป็นคนละตระกูลกันสื่อสารกันไม่เข้าใจด้วยเหตุดังกล่าวจึงทำให้มีความเชื่อแบบดั้งเดิมนับถือผีเชื่อในสิ่งศักดิ์สิทธิ์อิทธิฤทธิ์ปาฏิหาริย์ เมื่อเจ็บป่วยก็พึ่งยาสมุนไพรหากมีการเจ็บป่วยล้มตายก็โทษผีต่างๆ โดยเฉพาะผีปอบเป็นต้น ซึ่งลักษณะดังกล่าวสอดคล้องกับการศึกษาวิจัยของพิสิษฐ บัญไชย (2543) ได้ศึกษา “ภูมิปัญญาท้องถิ่นเกี่ยวกับการใช้สมุนไพรพื้นบ้านของชาวบรู จังหวัดมุกดาหาร” จากการศึกษาพบว่า ชาวบรูมีถิ่นกำเนิดอยู่ใน สปป.ลาว ได้อพยพเข้ามาอยู่ใน จังหวัดมุกดาหารระหว่างปี พ.ศ. 2426-2430 โดยมีตระกูลสำคัญ 5 ตระกูล ชาวบรูดำเนินชีวิตด้วยการเก็บของป่าล่าสัตว์ และใช้สมุนไพรในการดูแลสุขภาพ ต่อมาชุมชนมีการพัฒนาเจริญขึ้น ป่าไม้และแหล่งสมุนไพรถูกทำลาย ชาวบรูรุ่นใหม่อิงชีวิตจากการค้าขายและการเกษตรมากขึ้น ปัจจุบันชาวบรูส่วนใหญ่ยังมีฐานะยากจน มีโรคใหม่ๆ

เกิดขึ้น เช่น โรคเอดส์ มะเร็ง และโรคหัวใจ ส่วนสาเหตุเกิดจากพฤติกรรมเสี่ยงต่อโรค การบริโภคอาหารที่เป็นอันตราย สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติที่เสื่อมโทรมและเกิดจากความเสื่อมโทรมตามอายุขัยของคน

นอกจากนี้ พิสิษฐ ยังได้กล่าวถึงหมอสุมไพโรชาวบรูที่เป็นหมอสุมไพโรชาชีพ พบว่ามีประมาณ 5 คน ซึ่งมีความรู้ความสามารถในการรักษาโรค อาการป่วยรุนแรงได้ ส่วนชาวบรูโดยทั่วไปสามารถดูแลสุขภาพคนในครอบครัวและอาการป่วยไม่รุนแรงด้วยสมุนไพรพื้นบ้านได้ ด้านสมุนไพรที่รักษาโรค พบว่ามี 2 จำพวกใหญ่ๆ คือ จำพวกแรกเป็นสมุนไพรที่เป็นยาสามัญประจำบ้าน และสมุนไพรที่ใช้รักษาอาการเจ็บป่วยหนักหรือรุนแรง วิธีการปรุงจะใช้วิธีการต้ม การฝน การแช่น้ำ และการบดเป็นผงผสมน้ำผึ้งปั้นเป็นลูกกลอน จำพวกที่สอง เป็นทั้งยารักษาโรค บำรุงร่างกาย และเป็นอาหารหรือพืชผักสมุนไพร ซึ่งมีทั้ง พืช สัตว์ แร่ธาตุมากกว่า 150 ชนิด ทั้งนี้พิสิษฐยังพบว่า การใช้สมุนไพรของชาวบรูนั้นยังเป็นการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลให้ดียิ่งขึ้น ในขณะที่การดูแลสุขภาพบางอย่างยังไม่มีแผนปัจจุบันที่จะรักษาได้ดีเท่ากับยาสมุนไพรของชาวบรู งานวิจัยนี้จึงแสดงให้เห็นอีกมิติหนึ่งของการศึกษานโยบายของชาวบรูที่ได้รับการสืบทอดมาจากบรรพบุรุษ

ส่วนการสื่อสารทางวัฒนธรรมก็สื่อให้เห็นถึงความเชื่อในหลากหลายมีทั้งความเชื่อเกี่ยวกับผีและความเชื่อเกี่ยวกับพุทธศาสนาธรรมะย่อมชนะอธรรมเป็นต้นซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาค้นคว้าวิจัยในด้านมานุษยวิทยาของ จิตรกร โพธิ์งาม (2536) ศึกษาเรื่อง “โลกทัศน์ของชาวบรู บ้านเวินบึก อำเภอโขงเจียม จังหวัดอุบลราชธานี” ผลการศึกษาพบว่า โลกทัศน์ที่มีต่อมนุษย์และสังคม ชาวบรูมองว่า ความสัมพันธ์ระหว่างคนในสังคมของตนถูกกำหนดโดยฮีดข่ากองขอม ซึ่งจะล่วงละเมิดมิได้ และมีโลกทัศน์ต่อคนภายนอกว่า แหล่งธรรมชาติที่พวกตนเคยอาศัยทำกินมาตั้งแต่เดิมนับวันจะถูกกำหนดโดยรัฐมากขึ้น ชาวบรูมีโลกทัศน์ต่อสิ่งเหนือธรรมชาติว่า ไสยศาสตร์ เคราะห์ และโชคกลางมีจริง จึงมีการนับถือแบบผสมผสานระหว่างพุทธศาสนา ลัทธิพราหมณ์ และความเชื่อเรื่องผีสังเทวดาระบบความเชื่อดังกล่าวจึงดำรงอยู่ในลักษณะพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน

สรุปผลการวิจัย

สรุปผลการวิจัยเรื่อง วรรณกรรมพื้นบ้านชาติพันธุ์บ้านเวินบึกและบ้านท่าล้ง อำเภอโขงเจียม จังหวัดอุบลราชธานี กับการสื่อสารทางวัฒนธรรม พบนิทานทั้งหมดจำนวน 19 เรื่อง และสามารถจัดจำแนกประเภทของนิทานได้ 6 ประเภท ได้แก่ นิทานมหัศจรรย์ มีทั้งหมด 7 เรื่อง ได้แก่ นางสิบสอง นางผมหอม ท้าวกำพร้าวเอาเมียปอบ ท้าวกำพร้าวายเป็นกวาง นางไหม ท้าวกำพร้าวไขนง ท้าวกระปูดกระเป่า นิทานอธิบายเหตุ มีทั้งหมด 2 เรื่อง ได้แก่ น้ำสาวเอาผิวเสือ (กำเนิดเสือ) อักษรบรู นิทานคติสอนใจ มีทั้งหมด 1 เรื่อง ได้แก่ ท้าวกำพร้าวกับปลา (กอนมูยกะอะกา) นิทานสัตว์ มีทั้งหมด 2 เรื่อง ได้แก่ กิ่งทรายเจ้าปัญญา ท้าวคนกระบาเผือก นิทานเรื่องผี มีทั้งหมด 4 เรื่อง ได้แก่ ท้าวกำพร้าวเปื้อปลา ท้าวกำพร้าวผีปอบ ท้าวกำพร้าวกระดิด ลูกกำพร้าว นิทานมุขตลก มีทั้งหมด 3 เรื่อง ได้แก่ เขียงอะเปรียง สลุง กระนอง และพบการสื่อสารทางวัฒนธรรม 3 ด้าน ได้แก่ ด้านคุณธรรม ด้านความเชื่อ และด้านสังคม การสื่อสารทางวัฒนธรรมด้านคุณธรรม พบการสื่อสารเกี่ยวกับ ความกตัญญู ความโลภมาก นำมาซึ่งความหายนะ ธรรมะย่อมชนะอธรรม ความเพียรย่อมนำมาซึ่งความสำเร็จ ความเมตตาสงสาร ความซื่อสัตย์ การสื่อสารทางวัฒนธรรมด้านความเชื่อ พบความเชื่อเรื่องผี ความเชื่อเรื่องอิทธิปาฏิหาริย์ ความเชื่อเกี่ยวกับเวทย์มนต์ไสยศาสตร์ ความเชื่อเรื่องกรรม และการสื่อสารทางวัฒนธรรมด้านสังคม พบการสื่อสารด้าน การปกครอง การเลี้ยงดูหลาน การครองเรือน รักความสงบ ความรักความสัมพันธ์ในสายเลือด

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบพระคุณโครงการส่งเสริมการวิจัยในอุดมศึกษา (สกอ) ที่ได้สนับสนุนทุนวิจัย ขอขอบคุณสถาบันวิจัยและพัฒนามหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานีที่สนับสนุนให้ความสะดวกในการประสานงานต่างๆ ตลอดจนชุมชนผู้ให้ข้อมูลที่ให้ความร่วมมือด้วยดี ตลอดจนบุคคลต่างๆ ที่มีได้เอื้อนามที่ทำงานวิจัยฉบับนี้สำเร็จ ลุล่วงไปด้วยดี

เอกสารอ้างอิง

- กาญจนา แก้วเทพ. (2549). ศาสตร์แห่งสื่อและวัฒนธรรมศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : เอ็ดดิสันเพรสโปรดักส์.
- กาญจนา แก้วเทพ. (2553). แนวพินิจใหม่ในสื่อสารศึกษา. กรุงเทพฯ : ภาพพิมพ์. คลิฟฟอร์ดเกียร์ช.
- (Gulture. 1997) อคินรพีพัฒน์. วัฒนธรรมคือความหมาย. กรุงเทพฯ : คบไฟ.
- จิตกร โพธิ์งาม. (2536). ชาวบรู: โลกทัศน์ต่อปัจจัยสี่และสิ่งต่างๆ. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต บัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- จุฑาพรรธ (จามจุรี) ผดุงชีวิต. (2550). วัฒนธรรมการสื่อสารและอัตลักษณ์. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชาญวิทย์ เกษตรศิริ. (2553). แม่น้ำโขง : จากต้าจู๋-ล้านช้าง-ตนเลทม ถึงกิวล่อง. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์.
- พิสิษฐ์ บุญไชย. (2543). “ชาวบรูจังหวัดมุกดาหาร”, สารรักษ์ศิลป์. 2 (2) : 85 - 93. กรกฎาคม-ธันวาคม.
- สมชาย นิลอาธิ. (2545). “ประวัติศาสตร์ลาวฉบับกระทรวงศึกษาธิการ,” ใน ศิลปวัฒนธรรมฉบับพิเศษ. สุจิตต์ วงษ์เทศ ประธานบรรณาธิการ. กรุงเทพฯ : มติชน.
- สุริยา รัตนกุล. (2543). นานาภาษาเอเชียอาคเนย์ภาคที่ 1. พิมพ์ครั้งที่ 3. นครปฐม : สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบทมหาวิทยาลัยมหิดล.
- อมรา พงศาพิชญ์. (2549). ความหลากหลายทางวัฒนธรรม. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Hall, E.T. (1977). Beyond culture. Garden City, NY : Anchor Doubleday.
- Stuart Hall. (2002). “Cultural identity and diaspora” in Identity and Difference. Ed By Kathayn Woodward. London : sage Publications and Open University.
- กี พึ่งป่า. (2558, 26 มกราคม). นิทานชาวบรู ปรากฏชาวบ้าน 32 หมู่ที่ 8 บ้านเวินบึก ตำบลโขงเจียม อำเภอโขงเจียม จังหวัดอุบลราชธานี. สัมภาษณ์.
- แพง แจ่มใส. (2558 : 27 มกราคม). หมอลำชาวบรู 22 หมู่ที่ 5 บ้านท่าล้ง ตำบลห้วยไผ่ อำเภอโขงเจียม จังหวัดอุบลราชธานี. สัมภาษณ์.